

Hur berättar familjer om sina upplevelser av att ha en familjemedlem som arbetar i ett farligt/utsatt yrke?

En uppsats av Pelle Nilsson
FT3-2

Januari 2008

Handledare Tommie Fälth

Abstract

Denna uppsats är en del i utbildningen till familjeterapeut motsvarande steg-1 kompetens. Jag ville undersöka om/hur anhöriga till hjälpare påverkas av en familjemedlems farliga yrke. Finns det kanske liknande berättelser som olika familjer berättar? Kan dessa berättelser kasta ljus över om det föreligger något generellt behov som kan tillgodoses i familjen. Finns det möjligheter att effektivisera stödet som hjälparen får till att omfatta fler personer i hans närhet. Så min forskningsfråga lyder;

Hur berättar familjer om sina upplevelser av att ha en familjemedlem som arbetar i ett farligt/utsatt yrke?

De teoretiska begrepp som jag har använt mig av i denna studie är: kristeorin som Cullberg introducerade redan på sjuttioalet. Barns krisreaktioner/hantering som Dyregrov med flera har bidragit med kunskap kring. Antonovksys KASAM känsla av sammanhang som beskriver vägen och förutsättningar för god hälsa.

Min önskan och förhoppning var att jag efter samgåendet med familjen ger den forskningsfrågan/temat för samtalet och sedan passivt lyssnar till deras berättelser. Om till exempel någons röst inte skulle få plats så skulle jag gå in och hjälpa till. Om jag skulle märka att samtalet ebbade ut tänkte jag att jag ”puffar på” med så öppna frågor som möjligt.

Som en del av denna lilla studie skulle jag ändå vilja framhålla följande resultat.

Båda familjerna framhåller vikten av att tala öppet om hur man har det på jobbet och hur det upplevs. Detta gäller föräldrarna sinsemellan samt inte minst viktigt mellan föräldrar och barnsystem. Båda familjernas föräldrar har aktivt lyssnat av hur barnen har det gällande oro eller behov att prata och om så varit fallet, tagit itu med det. Öppenhet om risker gör att man oroar sig för rätt saker om man oroar sig.

Från det att mitt fokus från start legat på familjers berättelser så blev jag tvungen att dela min uppmärksamhet mellan två familjers berättelser och hundra familjers talande tystnad när resultatet skulle redovisas.

Innehållsförteckning

Abstract

Innehållsförteckning	3
Inledning	4
Forskningsfråga/syfte	4
Urval	5
Etik	6
Tidigare forskning	6
Metod	6
Teoretiska begrepp	7
KASAM	
Kris och Utveckling	
Barn i sorg och kris	9
Resultat	9
De två familjerna	
Vad framkom i samtalen	10
Validitet	11
Slutdiskussion	11
Framtida studier	13
Avslut	13
Litteraturlista	14
Bilagor	15

Inledning

Jag har varit hjälpare under större delen av mitt liv. Under sjuttioalet var jag polis i Göteborg. Från mitten av åttiotalet och framöver har jag varit verksam som ”mansmottagare”, familjebehandlare och familjeterapeut.

När man som polis på sjuttioalet gick av sitt pass så var det bara att hänga av sig uniformen och skaka av sig det man varit med om under dagen. Hade man tur så fanns det en familj därhemma med en empatisk make/maka som lyssnade medan man berättade av sig. Kulturen där jag arbetade inbjöd inte till att sätta sig ner med kollegor och prata om läskiga upplevelser.

Senare på nittiotalet då jag kom att arbeta med Posomgrupper i norra Bohuslän öppnade sig en ny värld för mig.

(Ordet Posom står för psykiskt och socialt omhändertagande.) Nästan varje kommun i Sverige har en Posomgrupp/krisgrupp som består av personal från räddningstjänsten, kyrkan, sjukvården, skolan, socialförvaltningen, polisen med flera för den kommunen lämpliga yrkesområden.

Räddningstjänsten bedriver aktivt stöd för sin personal när de varit ute på uppdrag. Jag fick möjlighet att utbilda mig till debriefingledare och hjälpa till. Hjälparen uppmärksammades och fick hjälp.

I samband med min utbildning till familjeterapeut så har jag mer och mer förstått hur viktiga relationer påverkar oss människor och våra liv. Om mina anhöriga inte har det bra så mår inte heller jag bra.

Sedan två år arbetar jag med förändringsarbete med människor som har olika typer av beroendetillstånd. Nästan dagligen får jag lyssna till barn som är oroliga för att deras föräldrar skall skadas eller fara illa på grund av sitt missbruk. Att inte veta, att inte kunna hjälpa till, ständig oro gör att dessa barn lever under konstant press/stress.

När jag låtit dessa tankar vandra fram och tillbaka så stod plötsligt ämnet klart för mig, nämligen att uppsatsen skall handla om anhörigas upplevelser i samband med att en förälder arbetar och utsätts för såväl psykiska påfrestningar som fysiska faror.

Vi hjälpare är så beroende av att ha det någorlunda stabilt runt oss när vi skall orka hjälpa andra. Ett av fundamenten för vårt välbefinnande är familjen. Om den behöver uppmärksamhet eller något annat för att ha det bra så vill jag gärna utforska eventuella behov. Om arbetet kommer fram till att allt är lugnt på hjälparfamiljfronten så vore det mycket bra.

Om däremot något behov dyker upp som skulle kunna stödja eller förenkla familjernas liv så vore det meningsfullt att kunna bidra med kunskap i detta ämne.

Att påverka och sprida kunskap runt hur vi hjälpare skall må bättre och orka fortsätta hjälpa ligger mig varmt om hjärtat.

Forskningsfråga/syfte

Jag vill undersöka om/hur anhöriga till hjälpare påverkas av en familjemedlems farliga yrke. Finns det kanske liknande berättelser som olika familjer berättar? Kan dessa berättelser kasta ljus över om det föreligger något generellt behov som kan tillgodoses i familjen.

Finns det möjligheter att effektivisera stödet som hjälparen får till att omfatta fler personer i hans närhet.

Så min forskningsfråga lyder;

Hur berättar familjer om sina upplevelser av att ha en familjemedlem som arbetar i ett farligt/utsatt yrke?

Urval

Efter att ha presenterat min ide för räddningstjänsten, ambulanssjukvården och polisen vilka jag hade som önskemål att få utforska skrev jag en inbjudan till familjesamtal.

Se bilaga 1.

Jag besökte respektive yrkeskårs chefer med inbjudan i hand.

Samtliga chefer blev intresserade av frågeställningen och lovade att vidarebefordra och anslå inbjudan till sina anställda.

Jag hade tillgång till både Tanums och Strömstads kommuns anställda. Sammantaget omfattar dessa arbetsplatser gott och väl över etthundra familjer som tänkbara i mitt arbete. Något som jag trodde skulle underlätta insamlandet av familjer var att jag de senaste tio åren samarbetat med samtliga arbetsplatser genom mitt deltagande i Posom i båda kommunerna.

Kunde det vara så att jag som terapeut och en ”känd” profil i kommunen blev ett hinder för familjerna att delta i denna studie.

En vecka senare hade jag fått noll telefonsamtal eller förfrågningar. Något frustrerad beslöt jag att tillbringa en dag med att resa runt och göra mer reklam för familjesamtalet. Denna gång gick jag ”ner på golvet” på tre av arbetsplatserna och träffade cirka 25 personer. Även nu så möttes jag av intresse och välvilja. Många hade läst inbjudan men inte hört sig för hemma om deras partner var intresserade.

Ånyo väntade jag förgäves, telefonen förblev tyst.

Smått desperat ringde jag upp några personer som jag arbetat ihop med över tid. De fem jag ringde upp lovade att fråga hemma efter familjens intresse. Detta var bara en ren formalitet sade de. Du kan börja vassa pennorna lugnade de mig.

Döm om min förvåning när de fem utvalda ringde tillbaka till mig och med en röst meddelade att deras partners och barn tackat nej. De hade mötts av svar som ”vi vill inte rota i det där, det är över nu, jag vill inte dra upp det igen”. Alla fem var lika förvånade över de sinas svar och beslut.

Svårigheterna att få tag på familjer och skälen som några familjer uttryckte gjorde mig mycket frustrerad samtidigt som jag tyckte det var intressant.

Varför denna ”ovilja”, vad skrämmer eller irriterar? Hade dom svarat ”vi hinner inte eller har inte lust” så hade jag haft lättare att förstå.

Nu så kunde jag ana att familjerna faktiskt påverkats. Men hur kan man dra slutsatser av tre lösryckta meningar från familjer som inte vill tala om det?

Dags att lägga ner eller omformulera frågan tänkte jag.

Som sista desperat åtgärd hemsökte jag två familjer där jag kände och arbetat med en av de båda vuxna i vardera familjen.

Båda familjerna tackade ja och ställde upp inom några få dagar.

Jag får nöja mig med två familjer.

Hur mycket kan jag styra urvalet av familjer minns jag att jag tänkte under resans gång.

Två familjer av etthundra vad är det värt? Uttrycket statistisk signifikans faller mig osökt på läppen.

Har urvalsprocessen spolerat tillförlitligheten i intervjuerna, då jag på slutet vädjade till familjer som jag hade en viss relation till?

Etik

Jag hade som utgångspunkt att träffa familjerna i en för dom trygg miljö. Jag gav dom alternativ till det egna hemmet att träffas i. Båda familjernas val blev dock det egna hemmet. Det var viktigt att samtliga som deltog i samtalet var där frivilligt och att de kunde avbryta om de så ville.

Vidare ville jag att familjen skulle vara samlad så att alla hörde vad alla sade.

Jag erbjöd mig att hjälpa till och inte lämna familjen om något skulle dyka upp under samtalet som då eller senare skulle behövas hjälp med. Jag hade avtalat med en kollega som lovat hjälpa till om behov av bearbetning av något skulle behövas. Detta för att gardera för mig och familjen om jag inte i det läget skulle vara rätt person.

Jag informerade familjerna om att de inte skulle kunna identifieras i uppsatsen. Vidare upplyste jag om att de anteckningar som jag förde skulle förvaras på ett betryggande sätt.

Tidigare forskning

För att undersöka om tidigare forskning redan svarat på min fråga har jag intervjuat ett antal chefer inom respektive polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård. Ingen har inte sett något skrivet om detta ämne eller eljest hört något föredrag eller liknade som berör ämnet.

Via telefon talade jag med Per Hassling, personalsekreterare och en tongivande person inom personalvården för räddningspersonal i Göteborg. Han sade att denna fråga (mitt forskningsområde) har vi kvar att undersöka och arbeta vidare med.

Jag har ävenså letat mig fördärvad på nätet efter uppsatser som tangerar eller helt täcker mitt område. Vad jag fann var en tiopoängs uppsats från sjuksköterskeprogrammet i Blekinge. Uppsatsen heter "att stödja närstående i intensiv omvårdnad" en litteraturstudie av Linda Johnsson och Sophie Olsson. Skillnaden mot min forskning är att jag undrar vad familjen berättar över tid, medan Linda och Sophie utgår från att det finns behov i ett akut skede för anhöriga. Resultatet av deras forskning blev att de anhöriga sökte: information och trygghet, lättförståelig och ärlig information samt att få vara nära den kritiskt sjuke patienten.

Tangerar detta mitt fält? Nja kanske, det berör perifert eftersom det handlar om människors behov i kris.

Metod

Jag planerade att träffa familjerna, presentera mig, gå samman med familjen, sätta igång samtalet för att själv sedan bli en antecknande tapetblomma. Ursprungligen hade jag som avsikt att filma samtalen. Urvalsprocessen med dess svårigheter gjorde att jag för att ta bort så många hinder som möjligt för familjerna valde att skipa kameran.

Min önskan och förhoppning var att jag efter samgåendet ger familjen forskningsfrågan/temat för samtalet och sedan passivt lyssnar till deras berättelser. Om till exempel någons röst inte skulle få plats så skulle jag gå in och hjälpa till.

Om jag skulle märka att samtalet ebbade ut tänkte jag att jag hjälper till med så öppna frågor som möjligt.

Jag tänkte anteckna, för att sedan på min kammare analysera likheter respektive skillnader som framkom i samtalen. Jag letade speciellt efter berättelser, känslor som beskrev hur det var att leva tillsammans med en förälder/make i utsatt position. Jag delade upp pappret i en positiv och en negativ del för att göra det lätt för mig att lyssna på båda sidorna.

Jag kommer att redovisa materialet som en berättelse. De båda familjernas röster kommer i resultatet att blandas samman. I vissa fall väljer jag att lyfta det mer specifika i den enskilda familjen.

Teoretiska begrepp

Angående teoretiska skolor och begrepp så befinner jag mig förutom utbildningen på en arbetsplats nämligen IRIS utvecklingscenter i Göteborg där jag sedan två år har varit omgiven av arbetskamrater med en mångfald av teoretiska grunder såsom en gestaltterapeut, en psykoanalytiskt skolad psykoterapeut samt en familjeterapeut från den systemiska skolan. Själv är jag systemiskt skolad varför förvirringen stundtals varit total. Ett har jag lärt mig: det finns mycket att lära av andra

KASAM- En känsla av sammanhang

Antonovskys forskning om det salutogena tänkandet i stället för det patogena som utmynnade i KASAM (känsla av sammanhang) som svar på frågan vad orsakar hälsa.

Han talar om **begriplighet** av de intryck/stimuli som emanerar från en persons inre/yttre värld som förutsägbara och begripliga. Samt att personen känner att han har resurser att **hantera** de krav som intrycken respektive stimuli kräver. Vidare krävs att personen anser att det är **meningsfullt** och värt investeringen att anta utmaningen och engagera sig.

På individnivå salutogena faktorer nämns: god social kapacitet, positivt självförtroende, självständighet, intelligens och kreativitet, intressen och hobbies, impuls kontroll hög aktivitet och kontroll med flera faktorer.

På familjenivå och med omgivning: Hjälpsamhet mot omgivning, nära och trygga relationer, tillgång till betydelsefull utomstående person, klara definierade gränser och subsystem, klara regler i hemmet, positiv förälder- barn relation, gemensamma värderingar, ömsesidigt stöd, respekt för skillnader, stabilitet i livet, flexibilitet, tydlig kommunikation, problemlösningsförmåga, bibehållande av hopp, ekonomiska o materiella möjligheter. Människor med stark KASAM hanterade livets påfrestningar på ett sätt som ledde till god hälsa.

Kris och utveckling

Vidare så går det aldrig att komma förbi Cullbergs kris och utveckling som fast den skrevs 1975 fortfarande utgör ett måste när man behandlar ämnet människor i kris.

Han talar om fyra faser som följer varje kris nämligen **chockfas**, **reaktionsfas**, **bearbetningsfas** och **nyorienteringsfas**. Som kuriosa kan nämnas att tecknet för kris respektive utveckling är detsamma i kinesisk skrift.

Chockfasen kännetecknas av att man blir lamslagen, får en glasartad blick, blir i det närmaste okontaktbar, apati eller aggressivitet eller allt däremellan, hjärnan går ner på reptilnivå muskler och andning och andra för livets upprätthållande funktioner är igång men inte mycket mer. Exempel, när polis kommer till trafikolycksplats med personskador så undersöker man undantagslöst närmaste terrängen för att försäkra sig om att ingen skadad har flytt till skogs för att rädda sig. (flyktbeteende) svaret man eventuellt hade fått av till exempel föraren hade inte varit att räkna med eftersom så höga funktioner i hjärnan som att räkna sällan fungerar. Intressant nog har man kunnat iakttaga hos både offer och hjälpare en förmåga att sätta sig över och stänga av/uppskjuta vissa reaktioner för att överleva fysiskt och psykiskt. Bland hjälpare kallas det att ”ha visiret nere”. Om man till exempel räddar människor med risk för eget liv eller sysslar med synnerligen påfrestande upprepning efter en olycka då är det direkt fel att i all välmening springa fram och fråga hur folk mår. Låt människor fälla upp sina visir själva men se till att du finns för dem då de gör det. Detta blev erfarenheter från Scandinavian Star olyckan utanför Lysekil. Hjälp i denna fas är de fyra v-na. Värme, vila, varsamhet, och vätska.

Reaktionsfasen utgör tillsammans med chockfasen krisens akuta skede.

Nu ramlar verkligheten över en och man tvingas integrera den och försöka förstå vad som hänt. Vi mobiliserar försvar som hjälp att ta in verkligheten i lagom portioner för att orka.

Exempel på försvar är: bortträngning, aggressivitet, förnekande, regression med flera.

Jag minns en fyrtioårig man som efter en snabb och överraskande skilsmässa flyttade hem till sin åldriga mor och gjorde sig inkapabel att klara det mest basala i livet.

Psykosomatiskt reagerar vi med stress, magsår, huvudvärk, sömnproblem exempelvis.

Man har på senare år lagt till bölder varhelst på kroppen som vanligt förekommande när livet ter sig akut jobbigt.

Man upplever sorg, övergivenhet, förtvivlan, självförakt, vrede och gör sig ibland ensam.

Exempel: kvinna som tragiskt förlorade sitt enda vuxna barn. (Själv mord hemma hos föräldrarna) Kvinnan lämnade inte hemmet på ett år och sade ”vad skall folk säga”? Dom måste tycka att jag är en dålig mor”.(självförakt)

Ett exempel på aggressivitet för att skuldbelägga andra är familjefadern som skall stämma socialförvaltningen och hela samhället för att dom inte tog hand om dottern som var familjehemsplacerad och tragiskt dog av narkotikamissbruk.

Undertryckande av känslor är inte ovanligt när vi talar om reaktionsfasen. Förväntningar som man tror att omgivningen har ”en riktig karl gråter inte” och dessvärre ofta också har, kan till exempel lösas genom att faktiskt tugga på sten. Detta var en man som trots förlusten av ett barn inte ”fick” gråta. Han sade: ”nu gör det ont i käften och inte i hela mig”.

Bearbetningsfasen inleds när nuet och framtiden börjar ta gestalt. Det har gått sex till tolv månader sedan händelsen och förnekelsen minskar som försvar. Ibland fastnar människor i någon av faserna och behöver hjälp att ta sig vidare. Inte sällan är det ett specifikt tema som tar för mycket plats i tankarna. Att våga/tillåta sig att släppa tankarna om den döde är inte att överge henne kan vara ett sätt att hjälpa någon att tänka nytt och framåt i livet. Sagt till samma kvinna som isolerade sig i hemmet ett år, förutom att hon besökte graven två till tre gånger om dagen detta år. Skönmålning och romantisering av det förgångna kan bli svårt för omgivningen att hantera. Inte minst för överlevande syskon. Att våga vara uppriktig i historiebeskrivningen kan vara god hjälp när man samtalar med människor som idealiserar verkligheten. När man hör en balanserad beskrivning av händelsen och livet med den döde så vet man att nu närmar sig nyorienteringsfasen.

Nyorienteringsfasen varar livet ut. Tiden läker inte alla sår men ger nya perspektiv. Visst händer det under denna fas att man blir överrumplad av minnen. Dock hanterar man detta numera så att livet och h tankarna inte blockeras över tid. Så sorgligt men livet går vidare tänker man och fortsätter med sitt.

Ett vanskligt sätt att hantera känslor och minnen är att dränka dem i alkohol. Vissa anser att rimliga mängder under reaktionsfasen kan vara välgörande för läkningen. Dock hissar de flesta varningsflagg och avråder. Jag träffade en gång en man som med sprit effektivt konserverat sin smärta och sorg från en arbetsplatsolycka för 30 år sedan. Han bröt ständigt ihop vid tankarna på det gångna sorgliga. Under skedde, han blev nykter men för att bli fri från traumat blev han tvungen att börja om från reaktionsfasen.

Barn i sorg och kris

Det faller sig naturligt att ta Atle Dyregrovs forskning om barn i kris i beaktande när barnfamiljer utgör grund för forskningen.

”Öppen kommunikation omkring traumatiska händelser har ett tydligt samband med bättre motståndskraft och en bättre situation överhuvudtaget för barnens del efter ett trauma.”

Dyregrov.(1997). s.46-47

Dyregrov beskriver vidare i texten att bristande medvetenhet hos föräldrar om barnens upplevelser kan utgöra ett problem för barnen. Det kan innebära att de inte förmår eller förstår att skaffa hjälp till barnen. Att de underskattar sin egen betydelse som hjälpare själva. Vissa föräldrar blir så oroliga eller rädda när de tänker på händelsen att de förnekar hur illa det var eller försöker tränga bort minnet av den.

I en sådan situation vill de naturligtvis inte tala om händelsen. Det kan till och med vara en fördel för föräldrarna om de lyckas att inte diskutera vad barnen sett eller upplevt. Man har funnit att föräldrarna i stor utsträckning har underskattat svårigheten för barnen i sådana fall. Martinez & Richters.(1993).

Han betonar också att det är viktigt att vara medveten om att föräldrarnas beteende har störst betydelse/påverkan för de minsta barnen där ”smittorisken” är störst.

Även om större barn och ungdomar är mer oberoende av föräldrarna för att kunna tolka en händelse. Så är det uppenbart att klimatet i hemmet har stor betydelse också för hur dessa barn hanterar ett trauma.

Walsh.(1998).Beskriver och sammanfattar både Antonovsky och Dyregrov på ett bra sätt när han redogör för viktiga egenskaper som underlättar familjens återhämtningsförmåga.

Om familjens grundläggande övertygelser inkluderar begripliggörande av motgångar, positiv inställning, förmåga att se bortom sig själv samt förtröstan i andlighet så befrämjas läkning. Vidare ses en organisation av familjen som inkluderar flexibilitet, sammanhållning samt att den besitter sociala och ekonomiska resurser som positivt.

Om kommunikationsmönstret karaktäriseras av klarhet och att öppna känslomässiga uttryck är självklara. Så befrämjar denna atmosfär motståndskraft för alla familjer. Löser utöver ovanstående familjen sina problem genom samarbete så torde Walsh sova gott och drömma ”må alla familjer villfaras detta”.

Resultat

Samtalen gick till så att jag besökte familjerna i deras hem under en timma och en kvart. Vi slog oss ner vid ett dukat kaffe respektive tebord och satt samlade hela tiden. Jag började med att presentera mig och förklara syftet med att jag var där.

Det var lätt för mig att komma i kontakt med barnen eftersom föräldrarna i båda familjerna snabbt under samtalet förmedlade till sina barn att det var okay att tala med mig.

Barnen var från åtta till arton år och sammanlagt sex till antalet. Respektive partner hade inte ”blåljusjobb” men båda var hjälpare på olika sätt till professionen.

Den ena familjen hade för ett år sedan varit med om en traumatisk händelse där en kollega och vän på faderns arbetsplats tragiskt hade dödats i tjänsten. Jag blev i den familjen tvungen att tala om tiden före och efter olyckan.

Jag bemödade mig om att ställa så öppna frågor som möjligt, för att påverka svaren så lite som möjligt. Medan familjen berättade så antecknade jag.

Jag såg som min uppgift förutom lyssnandet att försöka få samtliga familjemedlemmar att delta i samtalet.

De två familjerna

Familjerna som jag intervjuade/samtalade med visade sig likna varandra i olika avseenden. Föräldrarna hade varit tillsammans mer än femton år.

Det var kärleksfulla familjer där man avspänt visade varandra sin uppskattning.

Familjerna var tillåtande avseende rätten till egna åsikter.

Alla barnen talade otvunget och lyssnades på av alla.

Ibland förekom det att barnen fyllde i varandras berättelser som om de berättade samma sak tillsammans.

Det var tillåtet att tala om känslor, rädslor och tillkortakommanden.

Det var tydliga gränser mellan föräldra och barnsystem.

Likheten bestod även i att det var naturligt och självklart att tala om det aktuella ämnet för dagen och att släppa in mig att dela sina tankar med.

Det fanns en lyhördhet från föräldrarnas sida om barnen behövde något.

Barnen upplevde att de hade tillgång till föräldrarnas uppmärksamhet om de behövde fråga om något.

Boendeförhållandena var snarlika. Utan att jag frågade om det så fick jag intrycket av att ekonomin inte var föremål för oro eller ängslan i någon familj.

Båda föräldrarna med ”farligt yrke” trivdes väl med sina arbeten.

Vad framkom i samtalen.

Båda föräldrarna i familjerna har hållit/håller den andra parten väl informerad om händelser och upplevelser på jobbet.

Samtliga barn hade en åldersadekvat kunskap om sina föräldrars arbetsvillkor.

Genom åren hade föräldrarna konsekvent varit öppna med att berätta för barnen om särskilda händelser som skett på jobbet.

Föräldrarna hade också varit vaksamma på och försökt upptäcka reaktioner hos barnen som de då kunnat hjälpa dem med.

Ingen förälder säger att de upplever att något barn varit orolig utöver det normala. Barnen säger att de är mindre ängsliga och oroliga än sina kompisar och klasskamrater rent generellt.

Alla barnen har lätt att beskriva fördelar med att deras pappor är polis respektive ambulanssjukvårdare. (Häftigt, coolt, om man slår sig är det bra)
Både barn och vuxna har haft god kännedom om vad yrket innehåller för farligheter, varför deras oro varit berättigad då den funnits. Inga spöken eller fantasifoster om pappas yrke har förekommit.

En familj har flyttat från storstad till småstad med bibehållet yrke. Hustrun i den familjen påtalar klart större oro när de bodde i storstad. Detta var innan de skaffat barn. Båda familjernas barn har uttryckt en önskan om att pappa inte skall jobba på natten. För då skall man vara hemma och sova.

Den familj som varit nära dödsolyckan hade naturligtvis berörts starkt. De hade haft tillgång till professionell hjälp förutom att de inom familjen hade samlats och hanterat situationen. De har naturligtvis varit ängsligare och räddare det sista året efter olyckan men samtliga i familjen kan beskriva hur de också funnit ny kraft och nya kunskaper som hjälper dem i livet.

Till slut så dristade jag mig att undra vilka tankar familjerna hade om att jag hade haft svårt att få tag på familjer. De svar jag fick var;

- ”Dom vill nog inte oro barnen” barn.
- ”Väck ej den björn som sover” vuxen
- ”Slutenhet, signum för bygden” vuxen
- ”Jobbigt i familjen” barn
- ”Dom kanske inte talar så mycket som vi om sådant här” barn.

Jag både tänkte och sa till båda familjerna att de gjorde det svårt för mig genom att förmedla sådan trygghet och öppenhet runt ämnet.

Mina fördomar kom på skam. Jag har nämligen trott att anhöriga varit betydligt mer oroliga än vad dessa två familjer uppvisar. Å andra sidan så är det svårt att dra några slutsatser av två familjers berättelser. Den beskriver bara dessa familjers verklighet just då.

Validitet

Jag bedömer att trovärdigheten är hög då jag upplevde att samtliga informanters berättelser togs på allvar och respekterades. Inte någon gång hörde jag någon kritisera eller ifrågasätta vad någon annan berättade. Förutom att jag gav familjen forskningsfrågan som vägledande tema så försökte jag styra samtalet så lite som möjligt genom att lyssna och anteckna vad jag hörde.

Att inte påverka är omöjligt, dock har jag haft det i åtanke när jag mött familjerna.

Slutdiskussion

Svårigheten att hitta familjer att intervjua blev, när ”jakten på familjer” var över, nästan intressantare än min ursprungliga frågeställning. Jag funderade ett slag på att ändra forskningsfrågan till ”hur talas det i familjer där någon arbetar i ett farligt yrke”? Om jag

hade formulerat frågan på det sättet så skulle det funnits större utrymme att vara öppen för en tystnad som jag tänker kan vara del av en familjekultur. Man talar om talande tystnad som ett budskap. Personligen tycker jag att det är svårt att tyda/tolka tysta budskap. Ser man personen som man är tyst tillsammans med så har man ju alltid kroppsspråket att förhålla sig till vilket jag inte hade.

Ett sätt att reflektera något mer vetenskapligt kring tystnaden blir att koppla orden begriplighet och hanterbarhet till de teoretiska begrepp som jag redogjort för.

För att inte frånga agendan alltför mycket så återvänder jag till mina två familjer.

Det lilla urvalet gör att jag inte kan generalisera speciellt mycket. Jag kan inte ens antyda att läget är lugnt bland anhöriga till "blåljusarbetare" i västkustens två nordligaste kommuner. Jag vet att två "blåljusfamiljer" hanterat och förmodligen kommer att hantera sina liv på ett för dem gott sätt enligt dem själva och beprövad vetenskap. Är det just de här två familjerna som jag intervjuat, de som har en hög KASAM och en god återhämtningsförmåga vilket innebär att de kan "krisa" på ett utvecklande sätt.

Som en del av denna lilla studie skulle jag ändå vilja framhålla följande resultat.

Båda familjerna framhåller vikten av att tala öppet om hur man har det på jobbet och hur det upplevs. Detta gäller föräldrarna sinsemellan samt inte minst viktigt mellan föräldrar och barnsystem.

Båda familjernas föräldrar har aktivt lyssnat av hur barnen har det gällande oro eller behov att prata och om så varit fallet, tagit itu med det.

Öppenhet om risker gör att man oroar sig för rätt saker om man oroar sig.

Naturligtvis skulle jag önska att många fler familjer hade anmält sitt intresse men detta kan å andra sidan sporra till ny forskning. Hur kommer man till tals med familjer om kanske känsliga frågor. Skulle kunna vara en fråga.

Var det kanske jag som person som var fel. Som "känd" krishanterare i kommunerna så trodde kanske föräldrarna att nu blir det bara prat om elände.

Var det fel på mitt sätt att närma mig familjerna? Skulle jag ha rest runt och presenterat mig för hela familjen först? Kanske trampar jag i klaveret och frågar om sådant som man inte frågar om. Kan glesbygd och att tala med främlingar ha något med detta att göra som en vuxen i en familj kallade för "slutenhet signum för bygden"? Det sägs här uppe i norra Bohuslän att tredje generationens barn accepteras fullt ut som en från bygden, någon att lita på, någon att tala med.

Ligger det kanske något i "väck ej den björn som sover" som en vuxen uttryckte det. Lite magiskt tänkande som kan vara djupt rotat. Eller som ett barn sade "dom vill nog inte oroa barnen". Vissa saker talar man inte med barn om helt enkelt.

Frapperande var att samtliga män som gillade temat och som gick hem och fick tvärnej av sin fru, själva var mycket förvånade över sin kärestas reaktion. De blev uppriktigt överraskade sade de och lade pannan i djupa veck. Hur väl känner vi varandra egentligen som partners?

Jag blir så nyfiken på berättelsen bakom orden "jag vill inte rota i det där, det är över nu".

Nu när jag närmar mig slutet på arbetet så ser jag att jag bland annat att det framkommit ett otal frågor som jag vill ha svar på. Fler frågor obesvarade nu än innan jag började arbetet. Så kan man se det, men också som att jag vidgat vetandet lite grand så att det tangerar fler forskningsområden.

Framtida studier

En tanke att närma sig på ett annat sätt kan vara att skicka ut enkäter med frågor till familjerna kring deras upplevelser.

Ett djärvare grepp skulle vara att bjuda in familjer från samma arbetslag till storforum/fokusgrupp så att rösterna blandas.

Ett annat sätt är att bara vända sig till maken för enskild intervju, eller paret utan barn.

Avslut

En tuff 10 årig flickas analys av varför jag mött svårigheter med att få intervjufamiljer låter jag avsluta arbetet:

”Dom kanske inte talar så mycket som vi om sånt här”

Avslutningsvis vill jag tacka familjerna och alla som sporrat mig bland de anställda inom Polisen, Räddningstjänsten och Ambulanssjukvården i norra Bohuslän. Och min Eva naturligtvis.

Per Aspera Ad Astra

Litteraturlista

- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Birkehorn, R. (1998). *Krishantering i praktiken*. Gävle: Regina Birkehorn och Meyer information & Förlags AB.
- Cullberg, J. (1983). *Kris och utveckling*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Dyregrov, A. (1997). *Barn och trauma*. Lund: Studentlitteratur.
- Dyregrov, A. (1990). *Barn i sorg*. Lund: Studentlitteratur.
- Dyregrov, A. & Raundalen, M. (1995). *Sorg och omsorg*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, L & Olsson, S. (2006). *Att stödja närstående i intensiv omvårdnad*. Blekinge Tekniska Högskola: Sjuksköterskeprogrammet 10 poäng.
- Larsson, G. & Österdahl, L. (1995). *Krishantering*. Karlstad: Statens Räddningsverk.
- Walsh, (1998). Stencil under utbildningen 2007.
- Övreeide, H. (1998). *Samtal med barn*. Kristiansand; Högskoleförlaget AS.

Bilagor

Bilaga 1

Inbjudan till familjesamtal

Hej ni som är anställda inom Räddningstjänsten, Polisen eller Ambulanssjukvården i norra Bohuslän.

Jag som skriver till er är Pelle Nilsson familjeterapeut och medlem i Tanum och Strömstads posomgrupp, varifrån kanske någon känner mig. Jag håller på med ett uppsatsarbete som ingår i min utbildning till steg-1 familjeterapeut. Detta innebär att jag skall utforska ett ämne som intresserar mig. Det finns många sätt att skriva en uppsats, jag har valt ett sätt att skriva på som utgår från att utforska ett ämne som det inte är skrivet mycket om eller som är outforskat.

Min forskarfråga lyder **”hur är det att vara anhörig till familjemedlem som har ett farligt yrke?”** Vi är väl alla bekanta med defusing, debriefing, kamratstöd mm. Som ni förstår av min fråga så är jag nyfiken på övriga familjens eventuella reaktioner eller tankar.

För att kunna göra detta arbete så önskar jag komma i kontakt med en familj från vardera tre yrkesområden som jag nämnt ovan.

Jag önskar att familjen uppfyller följande krav: båda föräldrarna skall inte ha så kallat farligt yrke. (Blåljus). Det är önskvärt med minst ett barn i ”talbar” ålder (mycket gärna fler) i varje familj.

Familjen skall vilja träffa mig och bli intervjuad under en timma. Intervjun kommer att ske där familjen känner sig trygg. Jag kommer att föra anteckningar som senare förstörs. Det blir omöjligt att känna igen familjen i uppsatsen sen. Naturligtvis har jag tystnadsplikt.

Att intervjun skall kunna ske mycket snart. Helst före mitten av december.

Det är självklart att jag i och med att intervjun blir gjord fortsätter att finnas för familjen om den så önskar.

Blir du intresserad. Ring Pelle Nilsson, Blåskog 4, 452 94 Strömstad.

070-667 01 50.

0526 21621